

ע"פ 38219/07/15 - מדינת ישראל נגד עאדל חג'אזי

בית המשפט המחוזי בחיפה

19 נובמבר 2015

ע"פ 38219-07-15 משטרת מרחב חוף/מטה מרחב חוף - חיפה נ' חג'אזי

בפני הרכב כב' השופטים:

רון שפירא, סגן נשיא [אב"ד]

בטינה טאובר

תמר נאות פרי

המערערת

מדינת ישראל

ע"י פרקליטות פלילית מחוז חיפה

נגד

המשיב

עאדל חג'אזי

ע"י ב"כ עו"ד שגיא מלח ועו"ד קארין מרידור

פסק דין

השופט ר' שפירא, סגן נשיא [אב"ד]:

א. הערעור בתמצית

בפנינו ערעור המדינה על החלטת בית משפט השלום בחיפה, כב' השופט אחסאן כנעאן, בתיק מ"י 23913-01-15, אשר ניתנה ביום 10.6.15, ולפיה חויבה המדינה בתשלום פיצויים בסך 3,849 ₪ מכוח הוראות סעיף 38(א) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו - 1996 (להלן: "**חוק המעצרים**").

הרקע העובדתי להחלטתו של בית משפט קמא הוא בהליך מעצר אשר ננקט כנגד המשיב. ביום 11.1.15 הוגשה תלונה בגין שוד שבוצע בבית חמותו של המשיב. השוד בוצע על ידי שני רעולי פנים, כאשר אחד החשודים הצמיד סכין לצוואר אחיה של אשתו (ששהה בבית וככל הנראה אינו בקו הבריאות; להלן: "**המתלונן**") וסתם את פיו, בעוד שהשוד השני שדד רכוש וכסף מזומן. השודדים נעלו את המתלונן בביתו עם מפתח מבחוח וברחו מהמקום. בבוקרו של יום 12.1.15 עוכב המשיב לחקירה, ותגובתו הייתה שמדובר בוויכוח עם חמותו. הוא נחקר בחשד לביצוע השוד, הכחיש והעלה טענות שונות. קצין ממונה החליט להאריך את מעצרו ב-24 שעות מהטעם ששוכנע כי קיים יסוד סביר לחשד שהמשיב ביצע את השוד. ביום 13.1.15 הגישה המשטרה בקשה להארכת מעצר בשישה ימים נוספים. המשיב הובא בפני כב' השופט כנעאן, אשר החליט כי לא קיים בסיס סביר לחשד לביצוע העבירה, ושחרר את המשיב ללא תנאים. ביום 16.1.15 הגיש המשיב בקשה למתן פיצוי בגין מעצר שווא לפי סעיף 38 לחוק המעצרים.

הדין בבקשה לפסיקת פיצויים התקיים ביום 8.6.15, וביום 10.6.15 ניתנה ההחלטה נשוא הערעור שבפנינו. סכום הפיצוי שנפסק כלל סך של 349 ₪ בגין יום מעצר לפי תקנה 8 לתקנות סדר הדין (פיצויים בשל מעצר או מאסר),

התשמ"ב - 1982 (להלן: "**התקנות**"), וכן נפסק סכום נוסף של פיצוי בגין הפגיעה בחירותו של המשיב ועוגמת נפש, פיצוי בסך 3,500 ₪.

המדינה מערערת על החלטתו של בית משפט קמא. עיקר ערעורה מופנה כנגד קביעתו של בית משפט קמא להעדר חשד סביר אשר ביסס את החלטתו של הקצין הממונה לביצוע מעצר ל-24 שעות. בנוסף, מעלה המדינה סדרה של טענות כנגד הפיצוי שנפסק, ובעיקר רכיבי הפיצוי החורגים מהוראות התקנות.

יאמר כבר כעת, כי במהלך הדיון בפנינו הועלתה ע"י ב"כ שני הצדדים שורה של טענות עקרוניות בכל הנוגע לסמכות המסורה לבית משפט לפסוק פיצוי בגין מעצר שווא. הטענות הועלו הן מטעם המדינה והן מטעם הסנגוריה הציבורית, המייצגת את המשיב בדיון שבפנינו. סבורים אנו כי טענות אלו אכן ראויות לליבון ולדיון נרחב במקרה המתאים, ואין זה המקרה שבפנינו. כפי שנבהיר, סבורים אנו כי במקרה זה יש לקבל את הערעור מהטעם שהחלטת המעצר, כפי שהחליט הקצין הממונה, התקבלה כדין על בסיס המידע כפי שהיה בפניו בעת קבלת ההחלטה, ואשר ביסס את החשד הסביר ועילת המעצר. בנסיבות אלו אין מדובר במעצר שווא אשר הצדיק את פסיקת הפיצוי.

ב. קיומו של חשד סביר

כאמור, הטעם העיקרי לפסיקת הפיצוי כפי שקבע בית משפט קמא, הוא "**בראיות שהיו קיימות ערב מעצרו לא היה חשד סביר לפיו המבקש הוא זה שביצע עבירה**". לטעמי, שגה בית משפט קמא בקביעתו זו.

נזכיר לעניין זה את הדברים שנאמרו ברע"פ 10141/09 **אברהם בן חיים נ' מדינת ישראל** (6.3.2012), סעיף 16 לפסק דינה של הנשיאה (בדימוס) ביניש. יצוין כי הדברים נאמרו בהקשר לביצוע חיפוש, ואולם הם נכונים, בהתאמה המתחייבת, גם לעניין חשד סביר המבסס עילה למעצר ראשוני.

"מבחן החשד הסביר הוא בעיקרו מבחן אובייקטיבי שבו נדרש בית המשפט להעריך את סבירות שיקול דעתו של השוטר שערך את החיפוש לשם הכרעה בשאלת חוקיות החיפוש. יחד עם זאת, התנאים שבהם יתקיים חשד סביר המצדיק עריכת חיפוש ללא צו שיפוטי אינם ניתנים מטבע הדברים להגדרה ממצה וחד-משמעית. יישומו של מבחן זה מבוסס על נסיבותיו הפרטניות של כל מקרה ומקרה, על המידע שהיה בידי השוטר בעת עריכת החיפוש ואף על ניסיונו ושיקול דעתו המקצועיים של השוטר שערך את החיפוש (ראו והשוו בג"ץ 465/75 דגני נ' שר המשטרה, פ"ד (1) 337, 349-353 (1975) (להלן: עניין דגני)).

[...]

לפיכך, נצביע בבחינת למעלה מן הדרוש על מספר אמות מידה שעשויות בנסיבות המתאימות לגבש חשד סביר כלפי אדם מסוים, כנדרש בהתאם להוראות החוק שאזכרו לעיל, ולהצדיק עריכת חיפוש ללא צו שיפוטי על גופו או בכליו של אותו אדם. בהקשר זה ניתן להצביע על נסיבות שרק בהצטרפן למכלול יקימו עילת חיפוש ועל נסיבות שבכל אחת מהן יש די כדי להקים חשד סביר. כך, בין היתר, ניתן להצביע על התנהגותו המחשידה של האדם מושא

החיפוש הפוטנציאלי, על מידע בדבר ביצוע עבירה במקום בו נמצא אותו אדם או בקרבתו, וזאת בצירוף השעה שבה הוא נמצא באותו מקום. כמו כן, חשד סביר ברמה המצדיקה עריכת חיפוש ללא צו שיפוטי עשוי להתגבש כאשר המשטרה מקבלת מידע אודות תיאורו של אדם החשוד בביצוע עבירה מסוימת או בדבר האזור שבו עשוי להימצא החשוד. בנסיבות כאלה ייתכן כי המידע שהתקבל יקים חשד סביר המצדיק עריכת חיפוש באדם שמאפייניו החיצוניים או מקום הימצאו תואמים את המידע שהתקבל. אמות מידה אלה כמובן שאינן ממצות וניתן להניח שאמות מידה נוספות יוכרו בפסיקת בתי המשפט בבוא העת. יחד עם זאת, אנו רואים להעיר בשולי הדברים כי קיומו של עבר פלילי בלבד המנותק מנסיבות חיצוניות קונקרטיות אינו מגבש כשלעצמו חשד סביר המסמיך שוטר לערוך חיפוש על גופו של אדם או בכליו בלי צו שיפוטי"(ההדגשות הוספו - ר.ש.).

ראו גם:

ע"פ 1000/15 אשרף אבו אלחוזה נ' מדינת ישראל (3.7.2015).

במקרה שבפנינו עלה שמו של המשיב כחשוד אפשרי בביצוע השוד מעדות גיסתו, אשר סיפרה כי המשיב ביקש מחמותו כספים ונענה בשלילה; מעדות המתלונן, אשר תיאר דמויות שהיו רעולות פנים ושניסו להסוות את זהותן באופן שבו נמנעו מלדבר. המתלונן תיאר אנשים אשר ידעו היכן מצויים תכשיטים וכספים בבית. אמנם המתלונן לא הצביע על חשד לאדם מסוים, אולם מדבריו ניתן היה להבין כי מדובר במי שהבית מוכר לו; אמו של המתלונן, שהיא חמותו של המשיב, הצביעה על חשד במשיב ובאחינו, וזאת בעדותה. היא חזרה על כך שבתה פנתה בבקשה לעזרה כספית ובקשתה סורבה. עדויות אלו נגבו ביום 11.1.15, יום קודם למעצרו של המשיב.

המשיב אותר ביום 12.1.15 שעה 10:00 ברח' חסן שוקרי פינת הנביאים בחיפה, אזור הסמוך למקום ביצוע השוד. הוא עוכב על ידי המשטרה, ותגובתו בעת שעוכב הייתה "זה ויכוח עם חמתי". לא ברור מדוע העיכוב בתגובה למה נאמרו הדברים, ואולם לפחות נראה כי המשיב היה מודע מלכתחילה לקשר בין העיכוב לבין אירוע שהיה יום קודם לכן בבית חמותו.

בחקירתו מיום 12.1.15 שעה 11:14, נחקר המשיב לגבי מעשיו ביום הקודם, בו בוצע השוד. הוא סיפר כי שמע מאחותו על השוד. לדבריו, סיפרה לו אחותו כי נכנסו אנשים שאיימו על המתלונן בסכין. בהמשך אמר ביוזמתו, מבלי שנשאל, "אני רוצה להגיד לך גם אם הייתי מכוסה פנים כמו שאמרה לי אחותי, אבל זה גיסי הילד מה הוא לא יזהה אותי? לא יזהה את הקול שלי?". בהמשך טען המשיב כי יחסיו עם חמותו טובים, זאת בניגוד לדברים שאמר עת הגיב לעיכוב, כי מדובר בסכסוך עם חמותו. המשיב נחקר לגבי מקום הימצאו בשעת השוד, וציין כי עבד בשיפוצים בכתובת קרובה למקום ביצוע השוד. לדבריו עבד בשעות היום עם שניים, האחד בשם עאמר והשני בשם דני. כאשר התבקש למסור את פרטי הקשר, מסר את פרטי הקשר של עאמר, ואולם לגבי דני ציין כי הוא אינו מכיר אותו ולא יודע את פרטי הקשר עמו. עוד ציין כי הן עאמר והן דני יצאו מאתר השיפוצים בשעות העבודה, שהן גם השעות בהן בוצע השוד. מכאן שבזמן בו בוצע השוד לא נמצא אדם היכול לאמת את הימצאו של המשיב באתר השיפוצים.

עאמר אבו רואע, שהוא אחד מהשניים שעבדו עם המשיב, נחקר ביום 13.1.15 שעה 8:50, סמוך לתום 24 השעות מעת שעוכב המשיב וקודם להבאתו של המשיב בפני שופט בבקשה להארכת מעצרו, דיון שהתקיים בשעה 10:15. מר עאמר אישר כי המשיב עבד עמו בשיפוצים ברח' בר גיורא 47, מקום קרוב לכתובת בה בוצע השוד. מדובר בעבודה יומית, כאשר עאמר הוא זה שהציע את העבודה למשיב. לדבריו, המשיב אמר לו כי הוא זקוק לעזרה כספית, ואותו עאמר אף נתן לו כסף מעבר לשכר היומי שהגיע לו. עאמר אישר כי עזב את מקום העבודה למשך זמן קצר (לדבריו כשעה) כדי להסדיר עניין מסוים. לדבריו, דני נשאר במקום העבודה. עם זאת יוער, כי המשיב עצמו ציין כי בעת היעדרותו של עאמר, גם דני יצא ממקום העבודה וכאמור, לא ידע את פרטיו של אותו דני, ובסיכומו של דבר אותו דני לא נחקר, הגם שעאמר מסר את פרטי הקשר עמו.

עוד נחקרה ביום 13.1.15 שעה 8:21 (קודם לדיון בפני שופט בבקשה להארכת מעצרו של המשיב) הגב' סוסאן חג'אזי, שהיא אשתו של המשיב. היא אישרה כי ביקשה מאמה סיוע כספי וכן כי היא יודעת היכן מוחזקים התכשיטים והכספים בבית אמה. בנוסף, נחקרה בשעה 8:35 אחותה, הגב' סנאא חרמה, והיא אמרה כי לדעתה המשיב לא ביצע את השוד, מאחר והמתלונן היה מזהה אותו.

להשלמת התמונה יצוין כי ביום 26.4.15 נחקר אדם נוסף בשם סעיד אבו גאנם כחשוד במעורבות באירוע, והכחיש את המיוחס לו.

בנסיבות אלו, בבואנו לבחון את החלטתו של הקצין הממונה, יש לראות את חומר הראיות **שעמד לנגד עיני הקצין הממונה**, להבדיל מחומר הראיות אשר עמד לנגד עיני בית המשפט אשר החליט להורות על שחרורו של המשיב ודחה את הבקשה להארכת מעצרו.

מהעדויות שהיו בפני הקצין הממונה ניתן היה ללמוד כי האדם שביצע את השוד מכיר היטב את הבית בו בוצע השוד ויודע היכן מוחזקים בו תכשיטים וכסף. מדובר באדם אשר ניסה להסוות את זהותו. בני משפחה (הגם שלא המתלונן עצמו) העלו אפשרות כי המשיב הוא זה שביצע את השוד, וזאת על רקע בקשת אשתו לקבלת עזרה כספית מאמה, בקשה שנדחתה. המשיב עצמו היה, לדבריו, במקום הקרוב למקום ביצוע השוד. לדבריו, בשעות הרלוונטיות הוא נשאר לבדו במקום העבודה. המשיב לא ידע למסור את פרטי אחד האנשים שהיו עמו במקום העבודה. המשיב טען בעת שעוכב, כי מדובר בסכסוך עם חמותו, ובהמשך הכחיש קיומו של סכסוך.

נזכיר עוד, כי מדובר במשיב אשר לו עבר פלילי מכביד, הכולל 23 הרשעות קודמות במספר רב יותר של עבירות רכוש וסמים, כולל עבירות של התפרצות לדירות, גניבה, עבירות סמים, עבירות כנגד שוטרים ושוד. במקרה שבפנינו, העבר הפלילי בעבירות מאותו סוג שבו נחשד המשיב **אינו מנותק** ממכלול הנתונים, לרבות נתוני הזירה והיותו של המשיב בקרבת מקום האירוע. מכאן שבנסיבות אלו יש בעבר הפלילי כדי להיות רכיב משמעותי בגיבוש החשד הסביר.

את סבירותו של החשד, כפי שהתגבש אצל הקצין הממונה, יש לבחון על בסיס תשתית הראיות אשר עמדה בפני הקצין הממונה, זאת להבדיל מתשתית הראיות אשר עמדה בפני בית המשפט אשר דן בבקשה להארכת מעצר ודחה אותה.

זאת מהטעם שחלק מהראיות אשר היו בפני בית המשפט, נגבו בבוקר הדין, בסמוך לסיום תקופת 24 שעות המעצר ולא היו לנגד עיני הקצין הממונה עת שגיבש את דעתו בדבר קיומו של חשד סביר.

בנסיבות אלו, על רקע מכלול הנתונים כפי שהיו בפני הקצין הממונה, ובמיוחד כאשר מביאים בחשבון גם את עברו הפלילי של המשיב, סבור אני כי היה לקצין הממונה בסיס לגיבוש החשד הסביר אשר בבסיס עילת המעצר.

לעניין עילת המעצר נזכיר, כי חלק מהנחקרים המיועדים היו בני משפחתו של המשיב, וחלקם אותם אנשים אשר עבדו עמו במקום העבודה. מדובר באנשים אשר קיים חשש לתיאום גרסאות עמם, ומטעם זה ותוך שמביאים בחשבון את טיב העבירה, קמה גם עילת מעצר לצורך החקירה הראשונית ומניעת שיבושה. יודגש לעניין זה כי אכן רובם המכריע של אלו שחקירתם נדרשה אכן נחקרו בפרק הזמן של 24 השעות מעת שנעצר המשיב.

אשר על כן, סבור אני כי לא נפלה שגגה בהחלטתו של הקצין הממונה, אשר הורה על הארכת מעצר ב-24 שעות לצורך ביצוע פעולות חקירה.

בנסיבות אלו אין גם מקום לטענה כי היה על הקצין הממונה להפעיל את סמכותו בהתאם להוראות חוק המעצרים, ולהורות על שחרור בתנאים בלא צורך להיזקק להליך בפני בית משפט. כפי שצוין, חלק מפעולות החקירה הסתיימו בסמוך לשעת הדין בבית המשפט. גם בעת שהובא המשיב לדין בבית משפט, לא הספיקה המשטרה לאתר את אותו דני (אשר בסיכומו של דבר לא נחקר עד היום). בנסיבות אלו לא ניתן לומר כי החלטתו של הקצין הממונה, שלא להפעיל סמכותו ולהמשיך בחקירה עד לדין בפני בית המשפט אשר יבחן את המעצר, היא החלטה החורגת ממתחם הסבירות.

אשר על כן ומטעם זה, סבור אני כי המעצר למשך 24 שעות התקבל משיקולים ענייניים וסבירים ועל בסיס תשתית ראיות סבירה. בנסיבות אלו לא קמה העילה לפיצוי בגין מעצר שווא.

די בכך כדי שהערעור יתקבל, והחלטתו של בית משפט קמא תבוטל.

ג. הערות משלימות

כאמור, העלו בפנינו ב"כ הצדדים שורה של טענות עקרוניות, הן בנוגע לסמכות לפסוק פיצוי מעבר לפיצוי הקבוע בתקנות והן בסוגיות הקשורות לאופן שבו נוהגת המשטרה בהבאת חשודים לבית משפט לשם שחרורם והעדפת הליך זה על פני הפעלת סמכותו של קצין ממונה.

נבהיר, כי טענות אלו הן טענות ראויות לדין נרחב, במקרה המתאים. כאמור, אין זה המקרה שבפנינו. עם זאת מצאתי לנכון להוסיף מספר מילים בהקשר להליך זה.

1. תחולת התקנות - הליך קביעת פיצוי בגין מעצר או מאסר שווא מבוסס על תקנות סדר הדין (פיצויים בשל מעצר או מאסר), התשמ"ב - 1982. תקנות אלו הותקנו קודם לחקיקתו של חוק המעצרים, והן מפנות להוראות חוק סדר הדין הפלילי אשר בוטלו עם חקיקתו של חוק המעצרים. כדי לחסוך התדיינות בעניין זה, ראוי כי הגורמים המתאימים ישקלו את תיקון התקנות תוך שתהיה בהם הפניה ברורה לחוק המעצרים.

2. פסיקת פיצוי בסכום החורג מהקבוע בתקנות ובעילות נוספות על אלו המנויות בתקנות - התקנות קובעות את הפיצוי עבור יום מעצר לפי החלק ה-25 של השכר החודשי הממוצע במשק ביום מתן החלטת בית משפט לעניין פיצוי (תקנה 8א' לתקנות). התקנות אינן מביאות בחשבון פיצוי נוסף, כגון נזקים שנגרמו, עוגמת נפש וכיוצ"ב. עם זאת, מגמת פסיקת הפיצויים במסגרת הליכים פליליים, כפי שבאה לידי ביטוי בשורה של פסקי דין, היא למצות את הליך פסיקת הפיצוי במסגרת הפלילית, וזאת כדי לחסוך התדיינות נוספת במישור האזרחי. ראו לעניין זה בפסיקה שדנה בפסיקת פיצויים במסגרת הליכים פליליים שונים:

ע"פ 5695/14 **סאלם עבד אלקאדר נ' מדינת ישראל** (2.9.15) - פסיקת פיצוי לנאשם לאחר זיכוי במשפט חוזר וריצוי חלק מתקופת מאסר - והפסיקה שאזכרה שם;

ע"פ 4466/98 **דבש נ' מדינת ישראל**, פ"ד נו(3) 73 (2002) - פסיקת פיצוי לנאשם שזוכה;

רע"פ 2976/01 **אסף נ' מדינת ישראל**, פד"י נ"ו(3) 418 (2002) - פסיקת פיצוי לנפגע עבירה.

נראה, לכאורה, כי עקרונות אלו צריכים להשליך, בהתאמה המתחייבת, גם על פסיקת פיצוי בגין מעצר שווא, זאת כאשר כל מקרה יבחן לפי נסיבותיו. עם זאת יודגש כי המסלול הפלילי אינו חוסם את הדרך בפני הגשת תביעה אזרחית לפיצוי בגין מעצר שווא [ראו: רע"א 6572/14 **פלוגי נ' מדינת ישראל ומשטרת ישראל**, (14.1.2015)]. יוער עוד, ברוח האמור בפסקי הדין שאזכרו, כי אומדן הפיצוי מסור לערכאה הדיונית ורק במקרים חריגות תתערב בכך ערכאת הערעור.

3. עבר פלילי של חשוד - העובדה כי חשוד שנעצר הוא בעל עבר פלילי, ואף ריצה בעבר מאסרים או היה עצור בעבר, אין בה כדי לפגוע בעצם זכאותו לפיצוי בגין מעצר שווא. כל פגיעה בחירות, שנעשתה שלא כדין וללא תכלית ראויה, יכולה לזכות את מי שחירותו נשללה בפיצוי. עם זאת, בהחלט יתכן כי אומדן הפיצוי יושפע על ידי נסיבות של עבר פלילי, ובמיוחד ברכיבים המתייחסים לפגיעה בשם טוב, מידת עוגמת הנפש שנגרמה, וכיוצ"ב.

4. הימנעות מהפעלת סמכותו של קצין ממונה לשחרר חשוד - חוק המעצרים מסמיך קצין ממונה לשחרר חשוד בתנאים, באופן שייתר את הבאתו בפני בית המשפט, ובדרך זו גם יקצר את משך מעצרו. גם בעניין זה אי-הפעלת הסמכות והשארת עצור למשך מספר שעות במעצר ללא כל סיבה ורק לשם הבאתו לבית משפט יכולה, במקרים המתאימים, להקים עילה לפיצוי בגין מעצר שווא, ולו למשך מספר השעות אשר ניתן היה לחסוך לו הפעיל הקצין הממונה את סמכותו. כאמור, כל מקרה ונסיבותיו.

ד. סיכום

בסיכומי של דבר, אציע לחברותיי להרכב לקבל את הערעור, באופן שבו ייקבע כי מעצרו של המשיב למשך 24 שעות בוצע מטעמים ענייניים, אשר ביססו חשד סביר שהצדיק את החלטתו של הקצין הממונה. מטעם זה אין הוא זכאי לפיצוי.

כל יתר השאלות שהונחו לפתחנו הן שאלות ראויות אשר יש לבחון אותן במקרה המתאים על פי נסיבותיו.

**ר' שפירא, ס. נשיא
[אב"ד]**

השופטת ב' טאובר:

אני מסכימה.

**בטינה טאובר,
שופטת**

השופטת ת' נאות פרי:

אני מסכימה.

תמר נאות פרי, שופטת

הוחלט כאמור בפסק דינו של האב"ד. הערעור מתקבל וחייב המדינה בפיצוי המשיב מבוטל.

**ניתן היום, ז' כסלו
תשע"ו, 19 נובמבר
2015, במעמד הצדדים
ובאי כוחם.
רון שפירא, סגן נשיא
[אב"ד]**

תמר נאות פרי, שופטת

**בטינה טאובר,
שופטת**